

ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 118-0-Рев-09-000 497
Бања Лука, 23.12.2009. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Биљане Томић, као предсједника вијећа, Росе Обрадовић и Сенада Тице, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља Д. Н. из М., кога заступа Т. Т., адвокат из В., против туженог АД Б. М. из М., кога заступа Н. Д., запослена код туженог, ради заштите права из радног односа, одлучујући о ревизији тужитеља против пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву број 014-0-Гж-07-000 509 од 18.11.2008. године, на сједници одржаној 23.12.2009. године донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Ревизија се уважава, укида се пресуда Окружног суда у Источном Сарајеву број 014-0-Гж-07-000 509 од 18.11.2008. године и предмет се враћа истом суду на поновно суђење.

О б р а з л о ж е њ е

Првостепеном пресудом Основног суда у Власеници број Рс-100/04 од 15.6.2007. године поништено је као незаконито рјешење туженог број 1-А-01 - 3024/03 од 5.8.2003. године којим је тужитељу отказан уговор о раду и тужени је обавезан да тужитеља врати на рад, распореди га на одговарајуће послове „почев од 5.1.2004. године“ као дана незаконитог престанка радног односа и да му надокнади штету по основу неисплаћених плата за период од 1.1.2004. године до 31.8.2004. године у износу од 2.804,40 КМ са законском затезном каматом од 28.4.2004. године до исплате и на име плата и других примања за период од 1.9.2004. године до 28.2.2007. године у износу од 12.232,00 КМ са законском затезном каматом од 1.2.2007. године до исплате, да за тужитеља уплати доприносе Фонду пензијског инвалидског осигурања за период од 5.1.2004. године до повратка тужитеља на рад и да му надокнади трошкове парничног поступка у износу од 3.396,00 КМ, док је тужитељ одбијен са дијелом тужбеног захтјева, преко досуђеног износа.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Источном Сарајеву број 014-0-Гж-07-000 509 од 18.11.2008. године жалба туженог је уважена, првостепена пресуда иреиначена у дијелу одлуке којом је усвојен тужбени захтјев (став 1. изреке те пресуде) тако што је тужитељ одбијен са тужбеним захтјевом.

Тужитељ ревизијом побија другостепену пресуду због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се побијана пресуда преиначи тако да се жалба туженог одбије и првостепена пресуда потврди.

Тужени у одговору на ревизију предлаже да се ревизија тужитељ одбије као неоснована.

Ревизија је основана.

Тужбом се тражи заштита права из радног односа на начин описан у изреци првостепене пресуде.

Првостепени суд је на основу проведених доказа утврдио да је рјешењем туженог број IX-Г-12438/91 од 9.12.1991. године тужитељу одређена накнада за вријеме чекања распореда на одговарајуће радно мјесто јер је рјешењем Института за оцјењивање радне способности С. - Стручни тим Т. број 1104138047 од 6.1.1991. године проглашен неспособним за послове КВ бушача. По истом основу тужитељу је утврђена наведена накнада рјешењима туженог: број IX-Г-12-438/92 од 14.2.1992. године; број I/A-01-3103-59/97 од 25.8.1997. године и број I/A-01-411-54 од 2.3.1998. године. Према налазу Одјељења за оцјењивање радне способности Фонда ПИО Републике Српске број ОРС: 273/01 од 11.6.2001. године код тужитеља - и даље постоји инвалидност, преостала радна способност за други посао са пуним радним временом, за послове магацинера резервних дијелова. Парничне странке су закључиле уговор о раду на неодређено вријеме дана 6.9.2001. године под бројем I-A-01-МК-519/01 којим је тужитељ распоређен на радно мјесто „бушач“, а затим уговор о раду број I-A-1 -200-1103 од 5.10.2001. године. Рјешењем туженог број IA-1-851 од 2.11.2001. године тужитељу је утврђена новчана накнада по основу инвалидности због повреда и болести. Рјешењем број IA-01-3024/03 од 5.8.2003. године отказан му је уговор о раду број IA-1-200-1103 од 5.10.2001. године и истовремено му је понуђено да са туженим закључи уговор о раду под измијењеним условима у складу са одредбом члана 123. ст. 4. Закона о раду, у супротном, да ће му се утврдити право на отказни рок и отпремнину. Рјешењем туженог број IA-01-3778/03 од 17.9.2003. године тужитељу је утврђено право па отказни рок у трајању од четири мјесеца почев од 5.9.2003. до 5.1.2004. године са којим даном му је утврђен престанак радног односа. Налазом вјештака економске струке С. Ј. обрачуната је неисплаћена плата тужитељу за период од 1.1.2004. до 31.8.2004. године у износу од 2.804,40 КМ и за период од 1.9.2004. до 28.2.2007. године у износу од 12.232,00 КМ. Тужитељ је тужбу у овој правној ствари поднио првостепеном суду дана 28.4.2004. године.

На основу оваквог стања чињеница првостепени суд је закључио да је побијано рјешење туженог незаконито, да тужени проведеним доказима није доказао да је тужитељу понудио рјешење за послове које може обављати у оквиру његове радне способности и да није цијенио чињеницу да је тужитељ проглашен инвалидом са преосталом радном способношћу. Зато је, прихватајући налаз вјештака С. Ј. и примјеном одредбе чланова 80., 81., 83., 99., 117. ст. 4. и 124. ст. 4. Закона о раду у вези са чланом 154. и 155. Закона о облигационим односима удовољило захтјеву тужитеља, као у изреци првостепене пресуде.

Другостепени суд је прихватајући чињенична утврђења али не и правне закључке првостепеног суда закључио да је тужени у складу са Програмом рјешавања технолошког вишка, тужитељу, који је Одлуком о унутрашњој

организацији и систематизацији радних мјеста од 15.10.2002. године остао без радног мјеста, понудио уговор о раду под измијењеним условима, на основу кога би остваривао право на пензијско инвалидско осигурање без права на накнаду плате, уколико је то за њега повољније од отказа уговора о раду. Како је тужитељ одбио да закључи понуђени уговор суд је закључно да је побијано рјешење засновано на одредби члана 123. ст. 4. Закона о раду и да није у супротности са одредбом члана 80. ст. 1. истог. Из тих разлога примјеном одредбе члана 123. ст. 4. Закона о раду судио је као у изреци побијане пресуде.

Схаватања нижестепених судова, за сада се не могу прихватити.

Послодавац може отказати уговор о раду раднику ако се из економских, организационих и технолошких разлога укаже потреба за престанком његовог рада и ако му послодавац, с обзиром на економско стање производне и друге радне капацитете и организацију рада, као и друге радне способности радника, не може обезбиједити други одговарајући посао (члан 113. ст. 1. тачка 2. у вези са ставом 2. тог члана Закона о раду - „Службени гласник Републике Српске” број 38/00 до 55/07, даље: ЗР).

Одредбом члана 123. ст. 1. ЗР прописано је да послодавац може отказати уговор о раду раднику уз истовремену понуду за закључење уговора о раду под измијењеним условима. Ову одредбу треба прихватити тако да послодавац у току трајања запослења може раднику понудити друго радно мјесто, односно закључивање уговора о раду под измијењеним условима што подразумијева закључење новог уговора о раду, ако то захтијева процес рада, организационе промјене у процесу рада, економске тешкоће, помјерање радника због потребе посла, напредовања радника у послу, боље искориштености производних, радних и људских капацитета којима послодавац располаже. Ставом 2. истог члана прописано је да се на овако отказивање уговора о раду сходно примјењују одредбе Закона које уређују отказивање уговора о раду од стране послодавца (чланови од 113. до 118. ЗР).

Из садржаја поменути законске одредбе произлази да је отказ постојећег уговора о раду, услов за понуду за закључивање новог уговора о раду под измијењеним условима. У ситуацији одбијања новог уговора о раду, радни однос раднику престаје по већ постојећем отказу уговора, док у ситуацији прихватања, радни однос радника код послодавца се наставља под измијењеним условима, у складу са новим уговором. У оба случаја радник може покренути радни спор, ради заштите својих права. У првом случају, ради побијања отказа уговора о раду, а у другом у смислу одредбе члана 123. ст. 3. ЗР, ради основања допуштености измјене уговора.

За правилну примјену материјалног права у овој случају одлучне су чињенице, да ли се указала потреба за престанком рада тужитељу код туженог из економских, организационих и технолошких разлога и да ли му је тужени могао обезбиједити други одговарајући посао, или је радни однос престао због одбијања тужитеља да закључи уговор о раду под измијењеним условима.

У овом конкретном случају утврђено чињенично стање утемељено на изведеним доказима, за сада не даје основ за закључак у погледу тих спорних чињеница одлучних за одлуку о спору.

Рјешењем туженог број I-A-01-3024/03 од 5.8.2003. године о отказу уговора о раду донесено је на основу члана 103., 112., 113. и 123. ЗР. У образложењу тог рјешења је наведено да је, Одлуком туженог од 15.10.2002. године о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста, наконведеног поступка у складу са одредбом члана 124. - 126. ЗР, тужитељ остао без радног мјеста и да је у складу с Програмом рјешавања технолошког вишка (кога странке нису користиле као доказ пред првостепеним судом) тужени дужан понудити уговор под измијењеним условима. Наведено је такође, да би на основу тог уговора (уговор странке нису користиле као доказ у поступку пред првостепеним судом) радник остваривао право на пензијско инвалидско и здравствено осигурање, да нема право на накнаду плате уколико је то „за радника“ повољније од отказа уговора о раду и да је одлуком туженог број 1-A-1-3567/02 од 18.11.2002. године тужитељ проглашен технолошким вишком.

Из наведених разлога првостепени суд није ни цијенио понуђени уговор о раду, а другостепени суд узима неспорним међу парничним странкама, да је тужитељу понуђено да закључи уговор о раду под измијењеним условима и да су одбијањем тужитеља да закључи тај уговор, наступиле правне посљедице прописане одредбом члана 123. ст. 4. ЗР, при чему ни тај суд не даје правну оцјену у погледу карактера овог уговора, с обзиром на његов садржај и на елементе уговора о раду прописане чланом 19. ЗР.

Карактер акта послодавца, па и понуђеног уговора о раду под измијењеним условима, цијени се према садржају самог уговора без обзира на његов назив, према правилима о тумачењу уговора из члана 99. и 100. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85 и 57/89, те "Службени гласник Републике Српске", бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04). Овај уговор нижестепени судови нису оцијенили на овај начин и нису утврђивали да ли поменути уговор, с обзиром на његов садржај представља једну од мјера да би се избјегла законска обавеза давања отказа радницима туженог због организационих промјена и економских тешкоћа, без обзира што је, како тужени наводи уговор закључен на основу члана 123. ЗР. Ово из разлога што неке од околности утврђене у току првостепеног поступка (рјешења о одређивању новчане накнаде тужитељу због чекања на одговарајуће распоређивање на радно мјесто) упућивале би на закључак да тужени у периоду који је претходио доношењу побједног рјешења, дужи временски период није имао радно мјесто на које би тужитеља могао распоредити, с обзиром на његову инвалидност и преосталу радну способност. У налазу Одјелења за оцјењивање радне способности Фонда пензијског инвалидског осигурања РС из Б. број ОРС: 273/01 од 11.6.2001. године је наведено, да је узрок инвалидности „повреда из 1993. године и болест“. Међутим, нижестепени судови нису утврђивали чињеницу да ли је узрок инвалидности тужитеља повреда на раду и обољење од професионалне болести, а те одлучне чињенице су од значаја за примјену одредби члана 80. и члана 83. ЗР.

Нижестепени судови су, с обзиром на напријед речено, пропустили да утврде да ли је инвалидност тужитеља узрокована повредом на раду и професионалним обољењем и да ли понуђени уговор под измијењеним условима, како по називу тако и по садржају представља уговор из члана 123. ЗР или спада у круг мјера које је тужени предузимао у циљу унапређења рада и сузбијања скономских тешкоћа, с тим да ако такве мјере нису (или не би касније) дале очекиване резултате иако инвалидност и болест тужитељева није проузрокована повредом на раду ни професионалним обољењем, не би се могла искључити ни примјена одредбе члана 113. ст. 1. т. 2. у вези са ставом 2. ЗР ако је поступак утврђивања престанка потребе за радом тужитеља проведен у складу са одредбом чланова 124. до 126. ЗР и ако не би било могућности распоређивања тужитеља на радно мјесто које би одговарало његовој преосталој радној способности.

Из изложеног произлази да је због погрешне примјене материјалног права чињенично стање на којем је заснована другостепена пресуда, остало непотпуно утврђено. Зато је ревизија тужитеља уважена, другостепена пресуда укинута и предмет је враћен истом суду на поновно суђење (члан 250. ст. 2. ЗПП).

Предсједник вијећа
Биљана Томић

За тачност отправка овјсрава
Руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић